

KAPITOLA SEDMÁ

Otázka sexu

Z polních poznámek Ong Tot Oppong, průzkumnice první ekumenické výpravy na Gethen/Zimní planetu. Cyklus 93 E.R.1448.

1448 den 81. Zdá se pravděpodobné, že posloužili jako pokusní králíci. To pomyšlení je nepříjemné. Ale teď, když existuje důkaz, který svědčí o tom, že terranská kolonie byla experimentem, že se přesadila jedna normální hainská skupina do světa s jeho vlastními protohominidními praobyvateli, nedá se tato možnost ignorovat. Kolonizátoři nepochybně manipulovali s lidskými geny; ničím jiným nelze vysvětlit hilfy z planety S nebo degenerované okřídlené hominidy na Rokanonu; jak jinak vysvětlit gethenskou sexuální fyziologii? Nehodou možná; přirozeným výběrem sotva. Jejich oboupohlavnost má malou nebo žádnou přizpůsobivost.

Proč si pro pokus vybrali právě takový drsný svět? Odpověď není. Tinibossol si myslí, že kolonie vznikla během hlavní doby meziledové. Prvních 40 až 50 000 roků tady mohlo být docela mime klima. Než se znovu přiblížil led, Hamané se stáhli zpět, hrstka kolonistů osaměla, experiment se nedokončil.

Teoretizuji o původu gethenské pohlavní fyziologie. Co o ní vlastně vím? Komunikace s Otie Nimem z oblasti Orgoreynu vyjasnila některé moje mylné představy. Dovolte, abych dala dohromady vše, co vím, a potom moje teorie.

Sexuální cyklus trvá v průměru 26 až 28 dní (mají tendenci říkat 26 dní, čímž ho přibližují lunárnímu cyklu). Po 21 nebo 22 dní je jedinec somer, sexuálně pasivní, latentní. Asi 18. den signalizuje vylučovaný hlen počátek hormonálních změn a 22. nebo 23. den začíná kemmer, estrus. V této první fázi kenuneru (karh. secher) zůstává jedinec naprosto oboupohlavní. Rod a potence se nezískávají v izolaci. Je-li Getheňan v první fázi kemmeru sám nebo s někým, kdo v kemmeru není, zůstává nadále neschopný koitu. Přesto však je v této fázi sexuální impuls obrovsky silný, ovládá celou bytost, všechny ostatní pohnutky jsou mu podřízeny. Když si jedinec najde partnera v kemmeru, je dále stimulována hormonální sekrece (nejdůležitější je dotek? sekrece? vůně?), až u jednoho z partnerů převáží mužské nebo ženské hormony. Podle toho se pohlavní orgány překrví nebo smrští, předehraje čím dál intenzivnější a partner povzbuzený touto změnou přijímá opačnou sexuální roli. (Bez výjimky. Pokud jsou výjimky, které mají za následek kenuner partnery stejného pohlaví, jsou tak řídké, že je možno je pominout.)

Tato druhá fáze kemmeru (karh. thorhannen), proces vzájemného navozování sexuality a potence, se zjevně objevuje v rozmezí od dvou do dvaceti hodin. Je-li už jeden z partnerů v plném kemmeru, pro druhého partnera je pak s největší pravděpodobností tato fáze dost krátká; vstupují-li do kemmeru oba současně, potrvá patrně déle. Normální jedinci nemají žádné dispozice pro některou z rolí v kemmeru, nevědí, jestli budou mužem, nebo ženou, a nemohou si to sami určit. (Otie Nim psal, že v oblasti Orgoreynu je úplně běžné užívání hormonálních derivátů k navození preferovaného pohlaví; v zemědělské Karhide jsem to neviděla.) Jakmile je už pohlaví určeno, nemůže se v průběhu daného kemmeru změnit. Vrcholná fáze kemmeru (karh. thokemmer) trvá dva až pět dní, během nichž jsou pohlavní pud a schopnost maximální. Končí pak náraz, a jestliže nedošlo k početí, jedinec se za několik hodin vrátí do fáze somer (poznámka: Otie Nim si myslí, že tato čtvrtá fáze se dá přirovnat k menstruačnímu cyklu) a cyklus začíná znovu. Jestliže byl jedinec v roli ženy a byl oplodněn, hormonální aktivita samozřejmě pokračuje a na 8,4 měsíce těhotenství a 6 až 8 měsíců laktace zůstává tento jedinec ženou. Mužské pohlavní orgány jsou zatažené (stejně jako v someru), prsa se poněkud zvětší a pánev se rozšíří. Se skončením laktace žena znovu vstupuje do someru a je z ní opět dokonalý androgyn. Nic není dáno fyziologicky, a tak matka několika dětí může být otcem několika dalších.

Sociální pozorování: ještě velmi povrchní; hodně jsem se stěhovala z místa na místo, takže nemohu předložit nějaké ucelené pozorování.

Kemmer se neobdívá vždy ve dvojicích. Zdá se, že páry jsou nejběžnější, ale v městských domech pro kemmer zařízených se mohou vytvářet skupinky a pohlavní styk se odehrává promiskuitně mezi muži a ženami ve skupině. Opačným extrémem je zvyk odpřísáhnutého kemmerování (karh. oskyomer), což je prakticky monogamní manželství. Nemá žádný právní status, ale společensky a eticky je to starodávná a stále živá záležitost. Celá struktura karhidských klanů - krbů a panství je nepochybně založena na instituci monogamního manželství. Nejsem si jistá, jaká pravidla rozvodu obecně platí; tady v Osnorineru rozvod existuje, ale neexistuje nový sňatek po rozvodu ani po smrti jednoho z partnerů:

kemmerování lze odpřísáhnout jen jednou. Rodová linie se samozřejmě na celém Gethenu odvozuje od matky, tedy skutečného rodiče (karh. amha).

Incest je, s různými omezeními, povolen mezi sourozenci, dokonce i mezi sourozenci, jejichž rodiče si odpřísáhli kemmerování. Sourozenci si však nesmí odpřísáhnout kemmerování a nesmí v kemmerování pokračovat poté, co se jednomu z partnerů narodí dítě. Incest mezi generacemi je přísně

zakázán (v Karhide/Orgoreynu; prý je ale povolen mezi kmeny v Perunteru, antarktickém kontinentu. Může to být pomluva.).

Co jsem se ještě dověděla? To podstatné jsem už asi uvedla.

Jeden rys tohoto anomálního uspořádání věcí zřejmě má adaptivní význam. Protože k souloži dochází jen v období plodnosti, šance na početí je vysoká, jako u ostatních savců, u nichž probíhá cyklus zvaný estrus. V drsných podmínkách s vysokou dětskou úmrtností je možné poukázat na význam přežití rasy. V civilizovaných oblastech Gethenu není v současné době ani dětská úmrtnost, ani porodnost nijak vysoká. Tinibossol odhaduje, že počet obyvatel na těchto třech kontinentech nepřesahuje 100 miliónů, a je toho názoru, že tento stav trvá alespoň jedno milénium. Absence podmíněná rituálními a etickými důvody a užívání antikoncepčních pilulek zřejmě sehrály hlavní roli v udržení této stability.

Na oboupohlavnosti jsou některé aspekty, které jsme jen zahlédli, které můžeme jen tušit a které asi nikdy nepochopíme úplně. Fenomén kemmeru nás průzkumníky samozřejmě všechny fascinuje. Nás fascinuje, ale Getheňany má ve své moci, je ovládá. Struktura jejich společnosti, řízení průmyslu, zemědělství, obchod, velikost osad, náměty jejich příběhů, všechno je vytvořeno tak, aby vyhovovalo cyklu somer-kemmer. Každý má jednu měsíčně dovolenou; nikdo, ať je v jakémkoli postavení, není povinen ani nucen pracovat, je-li v kemmeru. Nikdo není odehnán od domu sloužícímu ke kemmerování, i když je chudák nebo cizinec. Všechno jde stranou před tou opakující se trýzní a slavností vášně. Toto chápeme snadno. Co však chápeme těžko - že čtyři pětiny veškerého času nejsou tyto lidé vůbec sexuálně motivováni. Sexu se věnuje prostor, spousta prostoru, ale ten prostor je jakoby někde mimo. Gethenská společnost ve svém každodenním chodu a běžných činnostech je bez sexu.

Uvědomte si: Kdokoli se může uplatnit kdekoli. Zní to sice jednoduše, ale psychologické důsledky jsou nesmírné. Ze skutečnosti, že každý mezi sedmnácti a asi pětácti má stejnou pravděpodobnost, že (jak to vyjádřil Nim) „bude mít na krku plození dětí“, vyplývá, že nikdo tady to nemá tak jednoznačně „na krku“ jako ženy všude jinde - psychologicky ani tělesně. O břemeno i privilegium se tady všichni dělí rovným dílem; všichni riskují stejně a mají stejnou volbu. Proto také tady není nikdo tak svobodný jako svobodný muž jinde.

Uvědomte si: Dítě nemá žádnou psycho-sexuální vazbu na otce a na matku. Na Zimní planetě neznají báje o Oidipovi.

Uvědomte si: Tady neexistuje žádný nechtěný pohlavní styk, žádné znásilnění. Jako u většiny savců s výjimkou lidí, soulož je možná jen se vzájemným souhlasem a na vyzvání; jinak k ni nedojde. Svedení je samozřejmě možné, ale musí být strašně dobře načasováno.

Uvědomte si: Neexistuje tu rozdělení lidí na silnou a slabou polovinu, ochránce/ochraňované, dominantní/submisivní, majitele/nemajetné, aktivní/pasivní. Celková tendence k dualitě, která prostupuje lidské myšlení, je ve skutečnosti na Zimní planetě potlačena nebo úplně pozměněna.

Následující musí být zahrnuto do mých dokončených pokynů:

Když se setkáte s Getheňanem, nemůžete a nesmíte udělat to, co naprosto přirozeně dělá bisexuál, že onomu Getheňanovi přisoudíte roli muže nebo ženy a sami vzhledem k tomu jedinci zaujmete roli v závislosti na svých představách o modelových nebo možných interakcích mezi osobami stejného nebo opačného pohlaví. Náš model sociosexuální interakce tady prostě neexistuje. Nemohou hrát hru. Nepohlížejí na sebe jako na muže a na ženy. Tuto představu náš mozek těžko přijímá. Vždyť první otázka, když se u nás narodí dítě, je...

Nepředstavujte si však Getheňany jako „to“. Oni nejsou bezpohlavní. Jsou potenciální, integrální. Protože nemáme odpovídající osobní zájmeno pro Karhid'any v someru, musím používat ‚on‘ ze stejného důvodu, jako jsme používali maskulinum pro označení transcendentního boha: není tak vymezující a tak specifické jako neutrum nebo femininum. Jenže tím, jak si to zájmeno užívám sama pro sebe, neustále zapomínám, že Karhid'an, se kterým jsem, není muž, ale ženomůž.

Prvního mobila, pokud bude nějaký vyslán, je třeba varovat, že, nebude-li dostatečně sebejistý nebo senilní, utrpí jeho pýcha. Muž očekává uznání své mužnosti, žena ocenění ženskosti, ať jsou projevy uznání a ocenění jakkoli nepřímé a nenápadné. Na Zimní planetě jednoduše nebudou. Člověk je tu respektován a posuzován jen jako lidská bytost. Je to úděsný zážitek.

Zpět k mé teorii: Po zralém zvážení motivů takového experimentu, pokud k nějakému došlo, a ve snaze zprostit naše hainské předky viny za spáchané barbarství, za to, že zacházeli s živými jako s věcmi, jsem došla k závěrům, co asi sledovali.

Cyklus somer-kemmer nám připadá jako degradování, návrat k rozmnožovacímu cyklu nižších savců, mechanická závislost lidských bytostí na imperativu říje. Je možné, že experimentátoři chtěli zjistit, zda lidské bytosti postrádající nepřetržitou sexuální potenci zůstanou inteligentní a

kulturní.

Na druhé straně omezení pohlavního pudu do uzavřeného časového úseku a jeho ‚ujednocení se‘ na oboupohlavnosti určitě ve velké míře zabraňují jak zneužití, tak frustraci pohlavního pudu. Sexuální frustrace určitě existuje (i když společnost proti ni dělá, co je v jejích silách; pokud je sociální jednotka dost velká, aby v ní ve stejné době byla v kemmeru více než jedna osoba, je pohlavní naplnění poměrně zaručené), ale aspoň nemůže narůstat; končí s koncem kemmeru. Dobrá; jsou tím ušetřeni mnohých třeštění a blouznění; jenže co zbude pak, v someru? Co pak mohou sublimovat? Čeho dosáhne společnost eunuchů? - Oni samozřejmě nejsou v someru eunuši, přílehavější by bylo porovnání s preadolescenty: nevykastrování, ale latentní.

Další závěr týkající se smyslu onoho hypotetického experimentu: eliminace války. Předpokládali staří Hamané, že nepřetržitá sexuální schopnost a organizované násilí ve společnosti, z nichž ani jedno, ani druhé není vlastní jiným savcům než člověku, jsou příčina a následek? Anebo si, podobně jako Tumass Song Angol, mysleli, že válka je čistě mužská náhražková činnost, jakési znásilňování ve velkém, a proto při svém pokusu odstranili mužský element, který znásilňuje, a ženský, který je znásilňován? Bůh ví. Skutečností však je, že Gethenané, ač maximálně soutěživí (jak dokazuje spletitý systém sociální interakce skýtající konkurenci v oblasti prestiže atd.), nejsou, jak se zdá příliš agresivní; aspoň ještě nikdy neprodělali nic, co by se dalo nazvat válkou. Klidně se zabíjejí po jednom, po dvou; málokdy po deseti nebo dvaceti; nikdy po stovkách nebo tisících. Proč?

Možná se ukáže, že to nemá s jejich oboupohlavní psychologií nic společného. Konec konců jich není nijak moc. A to podněbí k tomu. Počasí na Zimní planetě je tak nemilosrdné, tak blízko hranice snesitelnosti i pro ně se všemi jejich uzpůsobeními na zimu, že možná vyčerpají svou bojovnost bojem se zimou. Okrajové národy, rasy, které jakoby unikají pozornosti, bývají zřídka válečné. A na závěr, dominantním faktorem v gethenském životě není sex nebo jiná lidská záležitost: je to jejich prostředí, jejich studený svět. Tady má člověk krutějšího nepřítele, než je sám.

Jsem žena z mírumilovného Chiffewaru a nejsem odborník na přitažlivou moc násilí a povahu války. Toto bude muset promyslet někdo jiný. Ale opravdu si nedovedu představit, že by někdo, kdo prožil zimu na Zimní planetě a viděl pravou tvář ledu, mohl přikládat velkou váhu vítězství a slávě.

KAPITOLA OSMÁ